

Ölkəmiz "Yaşıl dünya naminə həmrəylik təşəbbüsləri"nin mərkəzinə çevrilib

İradə Əliyeva

Son onilliklərdə beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərin ev sahibinə çevrilən Azərbaycan daha bir mühüm global konfrans ərəfəsindədir. Bu ilin 11 - 22 noyabr tarixlərində BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası, qısa adı ilə COP29 Azərbaycanda keçiriləcək. Belə bir mötəbər tədbirin Azərbaycanda keçirilməsi qərarının verilməsi beynəlxalq ictimaiyyətin ölkəmizə böyük hörmət və etimadının nümunəsidir. Eyni zamanda Azərbaycanın milli, regional və global səviyyədə ətraf mühitin qorunması, iqlim dəyişmələrinin qarşısının alınması işinə davamlı töhfələrinin ən yüksək səviyyədə qiymətləndirilməsidir.

Beynəlxalq birliyin etibarlı və məsuliyyətli üzvü

Ölkəmiz beynəlxalq ictimaiyyətin etibarlı və məsuliyyətli üzvü kimi iqlim dəyişmələrinin fəsadlarına qarşı mübarizə işində fəal iştirak edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi, birbaşa nəzarəti ilə bu istiqamətdə ardıcıl layihələr həyata keçirilir. İqlim dəyişmələrinə qarşı global mübarizədə beynəlxalq həmrəyliyin gücləndirilməsi məqsədilə Prezidentin 25 dekabr 2023-cü il tarixli sərəncamı ilə 2024-cü ilin ölkəmizdə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan olunması da dövlətimizin bu məsələlərə verdiyi önəm daha bir göstəricisidir.

"Təmiz ətraf mühit və yaşıl artım ölkəsi" olmaq Azərbaycanın 2030-cu ilə qədər sosial-iqtisadi inkişafa dair beş milli prioritetindən biri kimi müəyyənləşib. Həmin prioritetə uyğun olaraq, ətraf mühitin sağlamlaşdırılması, yaşıllıqların bərpası və artırılması, su ehtiyatlarından və dayanıqlı enerji mənbələrindən səmərəli istifadənin təmin edilməsi istiqamətində davamlı işlər aparılır.

Azərbaycan baza ili kimi qəbul olunmuş 1990-cı illə müqayisədə 2030-cu ilə qədər istilik effekti yaradan qazların emissiyalarının 35 faiz, 2050-ci ilə qədər isə 40 faiz azaldılmasını hədəf kimi götürüb. İşğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur, eləcə də Naxçıvan Muxtar Respublikası "yaşıl enerji" zonası elan olunub. Azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən genişmiqyaslı bərpa və yenidənqurma prosesində ətraf mühitin qorunması əsas vəzifə kimi qarşıya qoyulub. Həmin ərazilərdə "ağıllı şəhər", "ağıllı kənd" kimi innovativ yanaşmalar tətbiq edilir.

"Yaşıl enerji" növlərinin yaradılması və "yaşıl enerji"nin dünya bazarlarına nəqli Azərbaycanın enerji siyasətinin prioritetidir. Ölkəmiz elektrik enerjisi istehsalının qoyuluş gücündə bərpaolunan enerji mənbələrinin payının 2030-cu ilə qədər 30 faizə çatdırılmasını hədəfləyir.

Azərbaycan bərpaolunan enerji sahəsində qabaqcıl ölkələr sırasına yüksəlmək əzmindədir. Bu məqsədlə ölkəmizin zəngin külək və günəş potensialından istifadə olunması istiqamətində genişmiqyaslı layihələrə başlanılıb. Ölkəmiz 2030-cu ilə qədər elektrik enerjisində bərpaolunan enerjinin qoyuluş gücü üzrə payını 30 faizə çatdırmaq və "yaşıl enerji" sahəsində lider olmaq üçün mövcud enerji sistemini şaxələndirir. Azərbaycan bu sahədə nümunəvi ölkə kimi 1,5°C hədəfinə uyğun olaraq növbəti Milli Səviyyədə Müəyyən Edilmiş Töhfələr sənədi çərçivəsində öz milli hədəflərini yeniləməyi planlaşdırır. Ölkəmizin quruda və dənizdə mövcud olan zəngin külək enerjisi resursları dayanıqlı enerji istehsalı üçün mühüm imkanlar yaradır. Respublikamız külək enerjisi üzrə quruda 3 QVt həcmində qiymətləndirilən iqtisadi potensiala, həmçinin dənizdə 157 QVt təşkil edən texniki potensiala malikdir. Bu potensialın reallaşdırılması istiqamətində mühüm addımlar kimi "ACWA Power" və "Masdar" kimi beynəlxalq investorlarla həyata keçirilən layihələr bunun bariz nümunəsidir.

Təmiz texnologiyalar

Azərbaycan dövləti global iqlim dəyişikliklərinin miqyasını nəzərə alaraq ekoloji təmiz texnologiyaların tətbiqinə əhəmiyyətli yer verilməsini, təmiz enerji mənbələrindən istifadənin, tullantıların təkrar emalının və çirklənmiş ərazilərin bərpasının təşviq olunmasını vacib sayır. Bu istiqamətlərin hər biri üzrə genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirir. Bütün bunlar istilik effekti yaradan qaz emissiyasının beynəlxalq normalara uyğun səviyyədə saxlanılması istiqamətində göstərilən səylərə də mühüm töhfə verir.

Ölkənin perspektiv iqtisadi inkişafı ilə bərabər ətraf mühitin sağlamlaşdırılması, yaşıllıqların sürətli bərpası və artırılması, su ehtiyatlarından və dayanıqlı enerji mənbələrindən səmərəli istifadə məqsədilə də təxirəsalınmaz işlər aparılır. Xüsusilə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili"ndə bu istiqamətdə tədbirlər daha

da genişləndirilib. Bütün ölkəboyu yaşıllıqların salınması, ağacəkmə aksiyalarının keçirilməsi xoş bir ənənəyə çevrilib.

Azərbaycan dövləti bu sahədə görülən işlərlə ölkədə keyfiyyətli və təmiz ekoloji mühitin qorunmasını, resurslardan səmərəli istifadənin təmin olunması məsələlərini diqqətdə saxlayır. Uzun illər ərzində yaranan ekoloji problemlərin kompleks həllinə və bu sahədə davamlı inkişaf proseslərinə nail olmağa yüksək prioritet verir. Gələcək illərdə iqtisadi və demoqrafik artımdan ətraf mühitə gələ bilən risklərin azaldılması da düzgün qiymətləndirilir. Bu məqsədlə ölkədə ümumi ərazidə yaşıllıqların payı artırılır və proses getdikcə genişləndirilir. Həmçinin iqtisadi artımla ekoloji mühit arasında tarazlığın qorunması məqsədilə yararsız torpaq sahələri dövriyyəyə cəlb olunur və bununla mövcud resurslar bərpa edilir. Ölkənin keyfiyyətli suya tələbatının su resurslarından səmərəli istifadə etməklə ödənilməsi yönündə də mühüm addımlar atılır.

Azərbaycan dövləti bərpaolunan enerji mənbələri ilə bağlı layihələri ilə yanaşı, enerjidən səmərəli istifadə məsələlərini də diqqətdən kənar qoymur. İndiki və gələcək nəsillərin tələbatını dolğun ödəmək məqsədilə ekoloji baxımdan əlverişli olan "yaşıl" texnologiyaların tətbiqi genişləndirilir. Elmi-texniki potensiala əsaslanmaqla iqtisadiyyatın bütün sahələrində alternativ və bərpaolunan enerji mənbələrinin ilkin istehlakda payının artırılması hədəflənir. Ekoloji təmiz nəqliyyat vasitələrindən istifadənin ətraf mühitə və atmosfer havasının keyfiyyətinə müsbət təsirləri nəzərə alınaraq Bakıda və başqa mərkəzi şəhərlərimizdə bu vasitələrdən geniş istifadə üçün lazımi infrastruktur qurulur. Əhali arasında maarifləndirmə işləri aparılır.

Qlobal dünyanın tərkib hissəsi olaraq bu gün Azərbaycan özü də iqlim dəyişmələrinin fəsadları ilə üz-üzədir. Çaylarımızda və Xəzər dənizində suyun azalması prosesi gedir, ölkədə səhrələşmə problemləri var. Uzun illər ərzində ermənilər işğal altında saxladığı ərazilərimizdə ekoloji genosid siyasəti həyata keçiriblər. Hazırda Azərbaycan dövləti Qarabağda, Şərqi Zəngəzurda aparılan bərpa-quruculuq tədbirləri çərçivəsində ekoloji genosidin ağır təsirlərini də aradan qaldırır. Ermənilərin ağır zərər vurduqları ekosistem bərpa olunur. COP29-a sədrlik bu istiqamətdə işlərə də müsbət təsir göstərəcəkdir.

Azərbaycan bu mühüm beynəlxalq konfransa evsahibliyi mandatı çərçivəsində bütün iştirakçı tərəflərlə danışıqlar prosesinə şəffaflıq, inklüzivlik və neytrallıq prizmasından yanaşır. Ölkəmizin dünyanın kəsişmə nöqtəsində, Şimalla Cənubun, Şərqlə Qərbin qovuşuğunda, inkişaf etməkdə olan və inkişaf etmiş ölkələrin arasında yerləşməsi də bu cəhətdən geniş imkanlar yaradır. Azərbaycan iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə aparmaq üçün öhdəsinə düşən məsələləri yerinə yetirir, nümunə göstərir, eyni zamanda Qlobal Dəyərləndirməni tam əks etdirən və 1,5°C-yə uyğun olan Milli Səviyyədə Müəyyən Edilmiş Təhdətlər (NDC) üzərində işləyir.

Azərbaycanın evsahibliyi edəcəyi ən böyük tədbir

Qeydlərimizin əvvəlində də xatırladığımız kimi, ölkəmiz son onilliklərdə müxtəlif genimiyəşli beynəlxalq tədbirlərə evsahibliyi edib. İştirakçı sayı və miqyas baxımından isə COP29 Azərbaycanın evsahibliyi edəcəyi ən böyük tədbir olacaq. Tədbirin keçiriləcəyi məkan kimi Bakı Olimpiya Stadionu seçilib. Bu qərar BMT ilə məsləhətləşmələr nəticəsində və əvvəlki COP tədbirlərinin təcrübəsi nəzərə alınaraq qəbul edilib. COP29 zamanı təşkil olunacaq göy və yaşıl zonaların stadion ərazisində kompakt şəkildə yer alması, ətraf mühitə mümkün mənfi təsiri minimuma endirmək məqsədilə ərazinin planı BMT-nin təşkilat komandası ilə koordinasiyalı şəkildə hazırlanır. Konfransın bütün plenar sessiyalarının vahid məkanda təşkili üçün stadionun ətrafında əlavə qurğular quraşdırılacaq. Artıq COP29-un loqosu da Azərbaycan və dünya ictimaiyyətinə yaxşı tanışdır. Loqoda buta motivləri beş fərqli elementi - flora və fauna, hava və külək, su, enerji və kainatı özündə birləşdirir. COP29-un loqosu bəşəriyyət və ətraf mühit arasında davamlı əlaqənin, ekoloji cəhətdən həssas davranış və nəticəyönümlü fəaliyyətin əhəmiyyətini əks etdirir.

Belə bir global əhəmiyyətli konfransa hazırlığın ən vacib istiqamətlərindən biri də təbii ki, əhalinin bu sahədə ekoloji maarifləndirilməsidir. İctimaiyyətin bu mötəbər iqlim konfransından gözləntilərinin, eləcə də iqlim dəyişmələrinin təsirləri kimi müxtəlif önəmli mövzularda məlumatların əlçatanlığının təmin edilməsi məqsədilə COP29 Məlumat Mərkəzi yaradılıb. Mərkəz vətəndaşlar arasında dayanıqlı vərdişlərin və nümunəvi davranışların inkişafına xidmət göstərəcək. Belə ki, mərkəz konfransın məqsəd və hədəfləri, iqlim dəyişmələri ilə qlobal mübarizədə kollektiv fəaliyyətin əhəmiyyəti haqqında məlumatların əlçatanlığını və ekoloji biliklərin artırılmasını təmin edəcək. İnnovativ yanaşması ilə seçilən mərkəzin məqsədi gündəlik dayanıqlı davranışları və həyat tərzini fəal şəkildə təşviq etməkdir.

Ziyarətçilərin iqlim dəyişmələri və COP29 konfransı haqqında interaktiv və maraqlı təcrübə keçmələri üçün Məlumat Mərkəzində müxtəlif tematik zonalar yaradılıb. Belə ki, COP zonalarında

qonaqlar bu mühüm konfransın xronoloji və coğrafi tarixçəsi ilə tanış ola, virtual səyahət zonasında VR eynəkləri vasitəsilə nadir immersiv iqlim səyahətinə çıxaraq dünyanın istənilən nöqtəsində landşaft və iqlim şəraitini izləyə bilərlər.

Gənclərin iştirakı üçün bütün imkanlar yaradılır

Ekoloji maarifləndirmə və iqlim dəyişmələri istiqamətində gənclərin fəal iştirakının təmin edilməsi məqsədilə COP29 Akademiyası da fəaliyyətə başlayıb. Akademiyanın yaradılması təşəbbüsü iqlim və dayanıqlılıq mövzularında peşəkar səriştələr, liderlik, dərin bilik nümayiş etdirən və fərqlənən universitet məzunlarını tanımaq və dəstəkləməyi, ölkənin parlaq gəncləri vasitəsilə dayanıqlılığın əhəmiyyəti barədə cəmiyyətin məlumatlandırılmasını hədəfləyir.

Bu proqram iştirakçılara mentorluq, davamlı peşəkar inkişaf və özünü inkişaf üçün imkanları təklif etməklə iştirakçıların dayanıqlılıq sahəsində biliklərə yiyələnməsi, bu biliklərin həmyaşdqları, ailələri və ictimaiyyət ilə paylaşmaları üçün bir platforma rolunu oynayacaq.

İstənilən ixtisas sahəsi üzrə məzunların müraciətlərini qəbul edəcək akademiya qeydiyyatdan keçən gənclər üçün ünsiyyət, layihələrin idarədilməsi, peşəkar davranış kodeksi və sairə kimi yumşaq bacarıqlara yiyələnmək üçün müvafiq mütəxəssislərin iştirakı ilə seminarlara qatılma imkanı yaradacaq. COP29 Akademiyasının iştirakçıları Əməliyyat Şirkəti tərəfindən işlə təmin edilərək COP29 tədbirinin təşkilinə işçi heyətinin üzvü qismində töhfə verməyə cəlb ediləcəklər. Bütün bunlar gənclərimizin peşəkar bacarıqlara yiyələnməsinə, təcrübə toplamasına, məşğulluğuna da mühüm töhfə olacaq.

Xüsusilə vurğulanmalı məqamlardan biri isə budur ki, Azərbaycanın dünyanın bu günü və gələcəyi naminə fəal şəkildə iştirak etdiyi təşəbbüslər təkcə bir tədbirlə bitmir, davamlı xarakter daşıyır. Bu, COP29 tədbirindən sonra da belə olacaqdır. Qeyd edək ki, Azərbaycan 2026-cı ildə BMT-nin 5 İyun Ümumdünya Ətraf Mühit Gününə evsahibliyi edəcək. 5 İyun 2026-cı il tarixində Bakıda keçiriləcək Ümumdünya Ətraf Mühit Günü də ətraf mühitlə bağlı əməkdaşlığı və məqsədyönlü fəaliyyəti ehtiva edən ən böyük qlobal platformadır. 1972-ci ildə BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən təsis edilmiş Ümumdünya Ətraf Mühit Günü bəşəriyyət və planetimiz üçün ekoloji tərəqqinin sürətləndirilməsi naminə reallaşdırılan bütün fəaliyyət və tədbirlərdə istər əyani, istərsə də onlayn formatda iştirak edən milyonlarla insan tərəfindən qeyd olunur. 2026-cı ildə Azərbaycanın evsahibliyi edəcəyi Ümumdünya Ətraf Mühit Günü çərçivəsində əsas diqqət iqlim dəyişmələri ilə bağlı məsələlərə yönəldiləcək. Bütün bunlar Azərbaycanın "yaşıl dünya" naminə həmrəylik təşəbbüslərinin mərkəzində irəliləyən ölkələrdən olduğunu, yaşadığımız planetə mühüm töhfələr verdiyini göstərir.